יועז הנדל • הפרקטיקה של רבין

מורשת בלי יורש

נשים בצד את טראומת הרצח של ראש ממשלה בישראל, את השיח הפוליטי המטורף שהיה פה לפני 20 שנה, את ההסתה, ההקצנה, חשבון הנ־פש וקו השבר שכמעט קרע את הבית השלישי לשניים. אם נשים בצד את הרגשות נשארת שאלת הפרקטיקה: מה רבין רצה לעשות? מה יכול היה לשנות במציאות המזרח־תיכונית?

אחרי 20 שנה המסקנה שלי היא שלא הרבה. עם כל הרצון הטוב – ערפאת לא היה מסוגל לייצר הסכם שלום עם מדינת היהודים. הוא לא תיכנן לסיים את הסכסוך, לוותר על שאיפות הפליטים ומנגנוני התשלום העצומים מסוכנויות האו"ם. הוא לא רצה לחנך לשלום וסבלנות. ערפאת נשאר ערפאת: הטרוריסט שידע לשנוא ובלית ברירה להתחפש ולהתמקח לשם המיקוח.

אם כן, מהי מורשת רבין, וליתר דיוק מה היתה הפרקטיקה שלו? התשובה הסבירה ביותר היא אומץ ללכת לאן שחשב בט־עות שנכון. אומץ להציב חלופה לתפיסת הרוב. אומץ לריב עם חצי מהעם.

אחד הקטעים הכי מרשימים בביוגרפיה של רבין כראש ממשלה היה מבצע החילוץ של נחשון וקסמן. המבצע נכשל כישלון חרוץ: וקסמן ומפקד הכוח ניר פורז נהרגו. בסיום הפעולה עמד רבין ואמר: האחריות שלי, הכישלון שלי. אני לא זוכר עוד ראש ממשלה שהשתמש במילים האלה.

את הפרקטיקה הזאת מחפשים היום באופוזיציה, ללא הצל־חה. בסתר ליבם גם רוב חברי הליכוד והבית היהודי מחפשים את האומץ הזה. ההשוואה להווה חזקה מכל הסבר: הנה, שלשום, בא־מצע הסערה, צייץ בוז'י הרצוג על תרבות הסמוך הישראלית והתשתיות שקורסות. לא יכלו להתכונן? שאל. איך כל שנה החורף מפתיע את המדינה? אלה שאלות טובות שמתאימות לכל חורף, ושאלות שממחישות יותר מכל את חולשת האופוזיציה. הרצוג לא מציב חלופה לנתניהו. הוא לא היה מתמודד עם הגשם ומכת הב־רד אחרת, וגם לא עם מכת העובדים של חברת החשמל. כך גם עם הביטחון והשלום.

יש שמאשימים את אופיו החביב והיעדר הכריזמה הביטחונית שלו בכך שלא הפך ליורשו של רבין. הם טועים. מה שבעיקר חסר זה האומץ להגיד מה הוא רוצה לעשות בתחום שרבין אימץ בסוף ימיו. בתחום, שבעיניי טעה בו עד שנרצח בידי בן־עוולה. אם אין שלום נוסח אוסלו ואין הסכם שלום (שאליו יחתור שוב ושוב כפי שהוא מצהיר), מה הוא מציע?

מהרצוג אפשר לעבור למי שהפך בפועל לראש האופוזיציה, יאיר לפיד. מבחינת כישורים פוליטיים וכריזמה לפיד ונתניהו על מגרש אחר משאר השחקנים. הם מבינים את דעת הקהל, מבי־נים תקשורת המונים, לא מהססים מול ביקורת. ללפיד יש אפילו יתרון מסוים על נתניהו: הוא איש של אנשים. האינטליגנציה הר־גשית שלו מפותחת, הוא יודע לשתות בירה עם חברים, ומי שלא מבין כמה זה חשוב לא מבין דבר בהנעת בני אדם.

את האומץ שהיה לרבין מחפשים היום באופוזיציה ללא הצלחה, ובסתר ליבם גם בבית היהודי ובליכוד. מעטים הפוליטיקאים שמעזים לדבר על מה הם רוצים באמת לעשות, בכל נושא

ולמרות זאת הפרקטיקה שלו חסרה. גם הוא לא אומר באומץ מה הוא רוצה. מה קורה מחר בבוקר אם אי־אפשר באמת להשיג את היוזמה הסעודית (שהיא נוסח מכובס יותר של מתווה קלינ־טון) שבה בחר כדגל. מה אם אין כזה דבר – הסכם מקומי/אזורי?

ולבסוף הקואליציה – גם שם מורשת רבין נלמדה היטב. תהיה אמיץ, תבחר כיוון – ותפסיד. על הרקע הזה אפשר להתייחס לפ־רסום של עמית סגל על רעיון שלילת התושבות מחמש השכונות שמחוץ לגדר בירושלים, וההכחשות המהירות אחריו. מעטים הפוליטיקאים שלא מכירים במציאות שבה יש חור שחור – אקס־טריטוריה בירושלים. מעטים אלה שמעזים לדבר על מה הם רוצים באמת לעשות שם. כך בנוגע לעתיד יו"ש, כך בנוגע לבדואים בנ־גב ולמשילות בגליל. כך בכל נושא. הנה סיכום המורשת: תהיה פוליטיקאי יפה ותשתוק. ■

חן ארצי־סרור • 6 שבועות, 6 נרצחות

הטרור השקוף